

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/77/2020
Identifikačné číslo spisu:	7200897737
Dátum vydania rozhodnutia:	24.08.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Lubor Šebo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:7200897737.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: J. G., bytom Y. č. XXX/X, X., právne zastúpený JUDr. Tatiana Vörobelová, advokátka, so sídlom Bajzova č. 2, Košice, proti žalovaným: 1/ Ing. N. X., bytom W. č. XXXX/X, X., 2/ Ing. R. Y., bytom J. č. XXX/X, X., obaja právne zastúpení GRABAN, TORMA & PARTNERS, s.r.o., so sídlom Kováčska č. 53, Košice, IČO: 36 730 564, o určení, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 27C/190/2000, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 25. mája 2017 sp. zn. 5Co/492/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 25. mája 2017 sp. zn. 5Co/429/2016 a rozsudok Okresného súdu Košice II z 23. júna 2016 sp. zn. 27C/190/2000 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II rozsudkom z 23. júna 2016 č. k. 27C/190/2000-791 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že do dedičstva po nebohej J. R., zomr. XX. Y. XXXX patria nehnuteľnosti: 1. nehnuteľnosť v katastrálnom území S. vedená na liste vlastníctva č. XXX ako parcela č. XXX/X - orná pôda vo výmere 4 320 m² v celosti, 2/ nehnuteľnosť v katastrálnom území S. vedená na liste vlastníctva č. XXX ako parcela č. XXX/X - orná pôda vo výmere 723 m² v podiele 14/24 z celku; stranám sporu nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že vykonaným dokazovaním za účelom zisťovania, či žalovaní boli pri nadobúdaní vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam dobromyseľní, mal preukázané, že žalovaní nemali vedomosť o súdnom spore ohľadom vlastníctva nehnuteľností a o právnych vadách nehnuteľností, keďže ako nadobúdatelia nehnuteľností ani pri vynaložení potrebnej opatrnosti, ktorú bolo možné od nich požadovať, nemohli mať dôvodné pochybnosti o tom, že subjektu, ktorý je nositeľom určitého práva zapísaný v katastri nehnuteľností (pôvodná žalovaná 1./ W. T.), takéto právo nesvedčí. Žalovaní konali v dobrej viere, čo zakladá poskytnutie ochrany ich vlastníckemu právu, aj keď odvodzujú svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam evidovaným v katastri nehnuteľností od právneho úkonu, ktorý bol posúdený ako absolútne neplatný.

2. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 25.05.2017 sp. zn. 5Co/492/2016 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a stranám sporu nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Stotožnil sa so skutkovými zisteniami súdu prvej inštancie ako i s jeho právnym posúdením veci, pričom na zdôraznenie správnosti uviedol, že rozsudok súdu prvej inštancie vychádzal z právneho názoru vysloveného v Náleze ÚS SR. I. ÚS 549/2015-33 z 16.03.2016.

3. Žalobca proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie s tým, že dovolanie je prípustné podľa ustanovení § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V dovolaní uviedol, že odvolací súd porušil jeho právo na spravodlivé súdne konanie tým, že nevykonaním ním navrhnutý dôkaz, a to výsluch svedkyne J. G., ktorý mal rozhodujúci význam pre posúdenie dobromyseľnosti žalovaných, odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu nie je dostatočné. Ďalej uviedol, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci a odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v otázke posudzovania nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka. V tomto smere poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/96/1995, sp. zn. 3Cdo/144/2010, sp. zn. 3Cdo/223/2016, sp. zn. 5MCdo/12/2011 a sp. zn. 2MCdo/20/2011. Žiadal rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

4. Žalovaní vo vyjadrení navrhli dovolanie odmietnuť ako neprípustné alebo zamietnuť ako nedôvodné, rozhodnutia súdov považovali za vecne správne.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) uznesením z 08.02.2018 sp. zn. 3Cdo/235/2017 dovolanie žalobcu odmietol a žalovaným priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí skúmal prípustnosť dovolania žalobcu len podľa § 420 písm. f) CSP, nakoľko vychádzal z uznesenia z 19.04.2017 sp. zn. 1Vcdo/2/2017 Veľkého senátu občianskoprávneho kolégia, v zmysle ktorého kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 a § 421 CSP je neprípustná a ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP. Podľa najvyššieho súdu dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení žalobcu nebolo nevykonanie navrhovaných dôkazov, alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. Najvyšší súd poukázal na zjednocujúce stanovisko R 2/2016, v zmysle ktorého „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Zmeny v právnej úprave dovolania a odvolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne. Podľa odvolacieho súdu obsah spisu nedával podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry ESLP. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa. Na podklade vyššie uvedeného preto najvyšší súd dospel k záveru, že dovolanie žalobcu nie je podľa § 420 písm. f) CSP prípustné.

6. Na základe sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom z 13. marca 2020 č. k. IV. ÚS 113/2019-64 rozhodol, že najvyšší súd uznesením z 8. februára 2018 sp. zn. 3Cdo/235/2017 porušil základné právo žalobcu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Žalobcovi priznal úhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom. Predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu bolo skúmanie prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov v zmysle § 420 a § 421 CSP a skúmanie nevykonania navrhovaného dôkazu, ktorý mal podľa sťažovateľa zásadný vplyv na posúdenie skutkového stavu a teda zakladal prípustnosť dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP.

6.1 Vo vzťahu ku kumulácii dovolacích dôvodov ústavný súd poukázal na zjednocujúce stanovisko ÚS 1/2018 v zmysle ktorého „Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky." Podľa ústavného súdu z právnej úpravy Civilného sporového poriadku nevyplýva povinnosť dovolať sa podľa dovolania len z jedného dôvodu prípustnosti, ale naopak dovolať sa môže podľa dovolania kumulatívne z oboch dôvodov prípustnosti (§ 420 a § 421 CSP). Ak veľký senát Najvyššieho súdu zúžil viaceré uplatnené dôvody prípustnosti dovolania len na jeden z nich, a to ten, ktorý je v zákone uvedený na prednejšom mieste, jeho výklad protirečí nie len samotnému textu zákona, ale súčasne aj základnému princípu, na ktorom Civilný sporový poriadok spočíva (čl. 3 ods. 2 CSP). Ústavný súd vo svojom náleze zároveň uviedol, že najvyšší súd na úrovni Veľkého senátu sa opätovne zaoberal zákazom kumulácie a v uznesení z 21. marca 2018 sp. zn. 1VCdo/1/2018 zmenil svoj pôvodný názor a výrokom rozhodol, že „Kumulácia dovolacích dôvodov podľa § 420 C.s.p. a § 421 C.s.p. je prípustná."

6.2 Vo vzťahu k namietanému nevykonaniu navrhovaného dôkazu (výsluch svedka) ústavný súd uviedol, že ak všeobecný súd nevykoná dôkaz navrhovaný stranou konania, hoci tento má preukazovať takú medzi stranami spornú skutkovú okolnosť, ktorá je pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná, či dokonca rozhodujúca, a to bez toho, aby taký svoj postup náležite odôvodnil, znemožní tým strane konania uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dôjde k porušeniu jej práva na spravodlivý proces. Konštatoval, že najvyšší súd sa nevysporiadal s otázkou, prečo dôkaz označený sťažovateľom nepovažoval za dôkaz, ktorý by mohol mať zásadný vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť. Riešenie tejto otázky je rozhodujúce pre určenie, či ide o vadu zakladajúcu prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP. Ústavný súd dospel k záveru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania proti napadnutému rozsudku Krajského súdu vo vzťahu k sťažovateľom uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP nespĺňa kritéria ústavnej akceptovateľnosti zodpovedajúce základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právu na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky je viazaný právnym názorom Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil v náleze z 13. marca 2020 sp. zn. IV. ÚS 113/2019 (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov).

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

9. Žalobca v podanom dovolaní vyvodzujúc z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, namietal nevykonanie ním navrhovaného dôkazu - výsluch svedkyne H., ktorý mal podľa žalobcu rozhodujúci význam pre posúdenie dobromyseľnosti žalovaných.

10. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne

námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

11. Ak všeobecný súd nevykoná dôkaz navrhovaný stranou konania, hoci tento má preukazovať takú, medzi stranami konania spornú skutkovú okolnosť, ktorá je pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná, či dokonca rozhodujúca, znemožní tým strane konania uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dôjde k porušeniu práva na spravodlivý proces. Znamená to vo svojich dôsledkoch aj porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 168/2019).

12. Aj najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach viackrát dospel k právnomu záveru, že nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie (napr. sp. zn. 4Cdo/100/2018, 5Cdo/202/2018).

13. Vzhľadom na viazanosť najvyššieho súdu právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z.) najvyšší súd konštatuje, že nepovažoval dôkaz označený dovolateľom (výsluch svedkyne J. G.) za dôkaz, ktorý by mal zásadný vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť. Najvyšší súd uvádza, že s odôvodnením nevykonania navrhovaných dôkazov sa náležite vysporiadali súdy nižších inštancií. Súd prvej inštancie uviedol, že výpoveď J. G. v roku 2016 k udalostiam roku 2004, s poukazom na jej vzťah k žalobcovi (matka žalobcu) a jej predchádzajúcu a súčasnú procesnú pozíciu by mohla byť účelová. Navyše vo svojej výpovedi v procesnej pozícii svedkyne na pojednávaní dňa 23.5.2002 uviedla, že pracovala u J. A. t. j. nie je zrejmé akým spôsobom by sa mohla vyjadrovať k udalostiam r. 2004, keď už zamestnankyňou J. A. nebola. Bez ohľadu na to, jej výpoveď by ale žiadnym spôsobom neriešila otázku dobromyseľnosti, alebo nedobromyseľnosti žalovaných, a teda nadobúdateľov pozemku, keďže sa nijakým spôsobom nezúčastňovala na rokovaní o predaji nehnuteľností medzi W. T. a žalovanými. Odvolací súd sa vo svojom rozhodnutí tiež stotožnil s názorom súdu prvej inštancie a nedoplnil navrhované dokazovanie. Najvyšší súd dospel k záveru, že predmetná svedecká výpoveď nebola spôsobilá v akejkoľvek smere prispieť k objasneniu dobromyseľnosti, či nedobromyseľnosti žalovaných, keď táto svedkyňa sa rokovaní o kúpnej zmluve medzi nimi a Ľ. T. v r.2004 preukázateľne nezúčastňovala. Najvyšší súd na základe vyššie uvedeného sa stotožnil s názorom súdov nižších inštancií, že navrhnuté vykonanie dokazovania v tomto smere považoval za nadbytočné a žiadnym spôsobom nemiene podstatu v spore t. j. dobromyseľnosť žalovaných pri nadobúdaní nehnuteľnosti. Najvyšší súd dospel k záveru, že výsluch svedkyne J. G. nepreukazoval medzi stranami sporu takú spornú skutkovú okolnosť, ktorá bola pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná, čím nebolo žalobcovi znemožnené uskutočňovať jeho procesné práva, v takej miere, že by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. V súvislosti s namietaným porušením zásady nevykonania navrhovaného dôkazu dovolací súd, uvádza, že súd v konaní nie je viazaný návrhmi strán na vykonanie dokazovania. Súd hodnotí predložené dôkazy, resp. vykonáva dokazovanie aj inými dôkazmi, než predložia strany a následne ich hodnotí podľa svojho uváženia v zmysle zákona. Zákon vychádza zo zásady voľného hodnotenia dôkazov a táto zásada znamená, že záver, ktorý si sudca urobí o vykonaných dôkazoch z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu, pričom hodnotiaci úvaha súdu musí vychádzať zo zisteného skutkového stavu veci a výsledok

hodnotenia dôkazov majú byť súčasťou rozsudku.

15. Vzhľadom na uvedené najvyšší súd dospel k záveru, že žalobca neopodstatnene namietal, že súd prvej inštancie v spojení s odvolacím súdom mu nesprávnym procesným postupom znemožnili uskutočňovať jeho patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Prípustnosť jeho dovolania z tohto ustanovenia preto nevyplýva.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

16. Dovolateľ zároveň namietal, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci a odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Dovolateľom nastolenú právnu otázku, od ktorej sa odklonil odvolací súd možno formulovať podľa obsahu dovolania tak „či je možné platne nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti od jej nevlastníka iba na základe dobromyseľnosti nadobúdateľa, teda otázka, či jedna zo základných zásad súkromného práva „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“, chrániaca vlastnícke právo skutočného (pravého) vlastníka, môže byť prelomená dobrou vierou nadobúdateľa.“ Dovolateľ mal za to, že argumentácia odvolacieho súdu vo vzťahu k zásade dobromyseľnosti pri nadobudnutí vlastníckeho práva od nevlastníka nie je správna a odvolací súd sa touto právnou argumentáciou odchyľil od ustálenej rozhodovacej praxe. V tomto smere poukázal na rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1Cdo/96/1995, sp. zn. 3Cdo/144/2010, sp. zn. 3Cdo/223/2016, sp. zn. 5MCdo/12/2011 a sp. zn. 2MCdo/20/2011, pričom konštatoval, že odvolací súd uvedenú otázku posúdil nesprávne, keď založil svoje rozhodnutie na náleze ústavného súdu I. ÚS 549/2015. Dovolateľ uviedol, že uvedená otázka mala byť posúdená tak, že iba samotná dobromyseľnosť nadobúdateľa nehnuteľnosti nemôže mať za následok nadobudnutie vlastníckeho práva od jej nevlastníka.

17. Najvyšší súd poukázal na to, že z odôvodnenia rozhodnutia súdu nevyplýva, prečo odvolací súd a súd prvej inštancie v občianskoprávnom spore o určenie, že vec patrí do dedičstva vychádzali z nálezu Ústavného súdu SR sp.zn. I. ÚS 549/2015 zo dňa 16.03.2016, ktorý sa vzťahuje na vylúčenie veci z konkurznej podstaty a nie z uznesenia Ústavného súdu SR sp.zn. I. ÚS 239/2016 zo dňa 20.04.2016, v ktorom ústavný súd odmietol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú a konštatoval ústavnú konformnosť právneho názoru okresného a krajského súdu v občianskoprávnom spore o určenie vlastníckeho práva, kde súdy uviedli, že, „právna zásada *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* sa dá vyjadriť aj slovami „z nepráva nemôže vzniknúť právo“, a teda žalovaná v rade 2/, podobne ako žalovaný v rade 1/ nemohli platne nadobudnúť vlastnícke právo z dôvodu, že ani ich právni predchodcovia, teda subjekt, od ktorého svoje vlastnícke právo odvodzovali, toto právo k predmetným nehnuteľnostiam nikdy nenadobudli, teda ho nemohli na žalovaných ani platne previesť. Dobrá viera žalovanej v rade 2/ je rozhodná iba potiaľ, že jej možno priznať všetky práva a povinnosti oprávneného držiteľa tak, ako vyplývajú z ust. § 129 a nasl. Občianskeho zákonníka. Dobrá viera nie je takej intenzity, aby zabránila vlastníkovi nehnuteľnosti účinne uplatňovať svoje absolútne právo. Inak povedané, pokiaľ zápis v katastri nehnuteľností nezodpovedá skutočnosti, má táto prevahu nad katastrom, čo je vyjadrené tým, že údaje zapísané v katastri nehnuteľností sa považujú za platné, len pokiaľ sa nepreukáže opak.“

17.1 K uvedenému nálezu ústavného súdu, z ktorého vychádzali súdy nižšej inštancie najvyšší súd poukazuje na to, že nálezom sp. zn. I. ÚS 549/2015 zo dňa 16.03.2016 ústavný súd rozhodol, že bolo porušené základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21CoKR/3/2013 z 29. októbra 2013 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Obdo/24/2014 z 30. apríla 2014. Podstatou konania pred všeobecnými súdmi bola žaloba sťažovateľa, ktorou sa podľa § 78 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov domáhal vylúčenia nehnuteľností z konkurznej podstaty zapísaných pre katastrálne územie mesta 2 ako kultúrny dom súp. č. 2270, o výmere 1750 m² a zast. plocha o výmere 1051 m², ktoré nadobudol na základe kúpnej zmluvy z 15. februára 2000 od predávajúceho úpadcu, v zastúpení správcom konkurznej podstaty a súhlasu príslušného konkurzného súdu opatrením zo 14. decembra

1999 za kúpnu cenu 33.193,92 €, ale ktoré žalovaný správca konkurznej podstaty úpadcu v konkurze, 29. októbra 2007 zapísal do konkurznej podstaty úpadcu. Z bodu 13 nálezu vyplýva, že skutkovo išlo o situáciu keď privatizovaný majetok od štátu získala spoločnosť, ktorá ju v rámci speňažovania svojho majetku v zastúpení správcom konkurznej podstaty a so súhlasom konkurzného súdu previedla kúpnu zmluvou z roku 2000 s povoleným vkladom vlastníckeho práva 9. marca 2000 do príslušného katastra nehnuteľností na sťažovateľa. Najvyšší súd konštatuje, že Ústavný súd SR nerozhodoval o porušení článku 20 ods. 1 Ústavy SR (právo vlastníť majetok) ani o porušení čl.1 (Ochrana majetku) Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ku ktorým judikatúra je pre všeobecné súdy rozhodujúca v občianskoprávnom konaní o určenie vlastníckeho interpretačne záväzná v zmysle čl. 152 ods. 4 Ústavy SR pri hmotnoprávnej interpretácii ustanovenia § 126 ods. 1 OZ. Z uvedeného vyplýva, že ústavný súd nerozhodol, že došlo k porušeniu práva na ochranu majetku sťažovateľa ako dobromyseľného nadobúdateľa, ale vrátil vec súdu na ďalšie konanie porušenie práva na súdnu ochranu za účelom opätovného právneho posúdenia a vecného odôvodnenia nového rozhodnutia. Táto skutočnosť následne umožnila, aby právne otázky nadobúdania vlastníckeho práva boli predmetom ďalšieho skúmania, ktoré bolo uzavreté v rámci všeobecných súdov rozhodnutím veľkého senátu Obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1VOBdo/2/2020 zo dňa 27. apríla 2021.

18. Najvyšší súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1VOBdo/2/2020). V otázke prelomenia zásady nemo plus iuris a s tým súvisiaceho nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa, došlo v čase po podaní predmetného dovolania k ustáleniu rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a to prostredníctvom uznesenia veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia (ďalej len „veľký senát“) z 27. apríla 2021 sp. zn. 1VOBdo/2/2020.

19. K retrospektívnym účinkom zmenenej judikatúry dovolací súd vyjadruje vo svojich rozhodnutiach (sp. zn. 8MCdo/4/2014, 3Cdo/223/2016, 3Cdo/198/2017, 9Cdo/67/2020, 7Cdo/20/2021) priebežne stabilný názor, že pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu a iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti, ale nový právny názor je potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza.

20. V predmetnom rozhodnutí veľký senát vo vzťahu k nastolenej právnej otázke okrem iného uviedol, že slovenská právna úprava nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka vo všeobecnosti neupravuje, keďže vlastnícke právo možno nadobudnúť len zákonom predpísaným spôsobom. To platí tak v prípade derivatívneho nadobúdania vlastníckeho práva, ako aj v prípade originárneho nadobúdania vlastníckeho práva. Nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka právna úprava umožňuje len v zákonom upravených prípadoch, predstavujúcich výnimku zo zásady, že vlastnícke právo možno nadobudnúť len od vlastníka, a len v týchto prípadoch zákon uprednostňuje ochranu dobromyseľného nadobúdateľa veci a umožňuje prelomenie zásady nemo plus iuris. Veľký senát dodal, že z predmetného konštatovania vyplýva, že neprichádza do úvahy, aby súdy bez toho, aby existoval zákonný podklad, rozširujúco vyvodzovali možnosť ochrany dobromyseľného nadobúdateľa tým spôsobom, že samotná dobrá viera nadobúdateľa postačuje na priznanie jej vlastníckeho práva, t. j. že by nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka bolo prípustné vo všeobecnosti. Uvedené platí bez ohľadu na to, že zotrvanie na zásade nemo plus iuris môže pôsobiť v subjektívnej rovine nespravodlivo voči nadobúdateľovi veci. Zároveň uviedol, že nadobudnutie veci v dobrej viere od nevlastníka vo všeobecnosti (t. j. okrem prípadov výslovne predpokladaných zákonom) nie je možné zaradiť ani medzi iné skutočnosti ustanovené zákonom, na základe ktorých možno nadobudnúť vlastnícke právo k veci (podľa § 132 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

21. V rozhodnutí tiež poukázal na výnimky zo zásady nemo plus iuris, uprednostňujúce ochranu dobromyseľného nadobúdateľa, ktoré sú taxatívne upravené naprieč jednotlivými právnymi predpismi.

Medzi tieto výnimky zaradil ustanovenia § 486 Občianskeho zákonníka, § 446 Obchodného zákonníka, § 93 ods. 3 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, § 19 ods. 3 zákona o cenných papieroch a § 61 Exekučného poriadku (v znení účinnom do 31. marca 2017), (resp. § 140 ods. 2 písm. l/ v spojení s § 150 ods. 2 Exekučného poriadku v znení účinnom od 01. apríla 2017), pričom uviedol, že v iných prípadoch má dobrá viera nadobúdateľa význam len pri nárokoch podľa ustanovenia § 126 ods. 2 v spojení s § 129 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorých sa však nadobúdateľ v dobrej viere - ktorý sa nestal vlastníkom veci s poukazom na zásadu nemo plus iuris - nemôže domáhať voči skutočnému vlastníkovi veci.

22. Ďalej konštatoval, že pri posudzovaní zásady nemo plus iuris (resp. ochrany dobromyseľného nadobúdateľa) je potrebné rozlišovať situácie, kedy došlo po uzatvorení kúpnej zmluvy k zrušeniu nadobúdacieho titulu predávajúceho od situácie, kedy sa predávajúci vôbec nestal vlastníkom prevádzanej nehnuteľnosti, napríklad z dôvodu (absolútnej) neplatnosti zmluvy ako nadobúdacieho titulu na strane predávajúceho. Dodal, že v prípade neplatnej zmluvy o prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nedochádza k právnym následkom ňou predkladaným. Uvedené okrem iného znamená, že ňou nedochádza k prevodu vlastníckeho práva z prevodcu na nadobúdateľa a keďže nadobúdateľ vlastnícke právo k nehnuteľnostiam nenadobudol, nemôže s danými nehnuteľnosťami nakladať, čo okrem iného znamená, že nadobúdateľ ich nemôže ďalej previesť na ďalší subjekt (ktorý sa v takom prípade taktiež nemôže stať ich vlastníkom).

23. Vyslovil tiež záver, že je potrebné naďalej zotrvať na právnom závere vyslovenom najvyšším súdom už v rozsudku sp. zn. 1Cdo/96/1995 (publikovanom v časopise Zo súdnej praxe pod č. 39/1998), v zmysle ktorého „absolútna neplatnosť právneho úkonu nastáva bez ďalšieho priamo zo zákona a hľadá sa naň, ako by nebol urobený; táto neplatnosť nemôže byť zhodená dodatočným schválením a nemôže sa konvalidovať ani dodatočným odpadnutím dôvodu neplatnosti. Absolútne neplatný právny úkon nespôsobí právne následky ani v prípade, že na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností." Možnosť prelomenia zásady nemo plus iuris - okrem zákonom predvídaných výnimiek - nie je podľa veľkého senátu možné odvodiť ani zo znenia ustanovenia § 70 ods. 1 katastrálneho zákona, a to ani s odkazom na článok 1 ods. 1 ústavy, z ktorého ako takého tiež nie je možné odvodiť uprednostnenie ochrany dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti pred ochranou jej vlastníka alebo aspoň pomerovanie medzi ochranou vlastníka veci a dobrou vierou ďalšieho nadobúdateľa.

24. Dospel k záveru, že dobrá viera nadobúdateľa nehnuteľnosti v správnosť zapísaného údajov v katastri nehnuteľností o jej (predchádzajúcom) vlastníkovi nepostačuje pre záver súdu o tom, že mohol nadobudnúť vlastnícke právo (a pre poskytnutie ochrany tomuto právu), ak sa preukáže, že táto zapísaná osoba v skutočnosti v čase uzavretia kúpnej zmluvy nebola vlastníkom prevádzanej nehnuteľnosti, napríklad z dôvodu, že predchádzajúca zmluva o prevode nehnuteľnosti predstavovala absolútne neplatný právny úkon. Z dôvodu absolútnej neplatnosti zmluvy predávajúci nemohol nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti a rovnako tak nemohol „neexistujúce" vlastnícke právo previesť na ďalšiu osobu, hoci konajúcu v dobrej viere. Naďalej tak je potrebné zotrvať na právnom závere, že absolútne neplatný právny úkon nespôsobí právne následky ani v prípade, ak na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.

25. Vzhľadom na rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia, najvyšší súd pristúpil k posúdeniu dovolateľom nastolenej otázky v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

26. Najvyšší súd uvádza, že právny záver vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia je aktuálny a berie na zreteľ v tomto preskúmanom prípade, nakoľko oba sudy ako rozhodujúcu právnu otázku riešili práve kolíziu týchto dvoch ústavných princípov, a to princípu ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa a princípu ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka. Sudy konštatovali, že kúpna zmluva z XX.XX.XXXX o prevode nehnuteľností z pôvodnej žalobkyne na pôvodných žalovaných (W. T. a J. A.) a zmluva o pôžičke na sumu X.XXX XXX Sk medzi pôvodnou žalobkyňou ako veriteľkou a pôvodnými žalovanými ako dlžníkmi, je absolútne neplatná pre rozpor so

zákonom a dobrými mravmi a, že na základe neplatného právneho úkonu nemohla pôvodná žalovaná W. T. nadobudnúť vlastníctvo a ďalej ho previesť na žalovaných 1./ a 2./ kúpnu zmluvou zo dňa 29.10.2004. Súd prvej inštalácie v rozsudku z 23.06.2016 sp. zn. 27C/190/2000 však uviedol, že v zmysle zásady ochrany tej osoby, ktorá robila právny úkon s dôverou v určitý - jej stranou prezentovaný skutkový stav, ktorý bol potvrdený údajmi z verejnej štátom vedenej evidencie potom, ako ho aproboval kataster nehnuteľností, musí byť nadobúdateľovi vlastníckeho práva (žalovaní 1./ a 2./), pokiaľ toto právo nadobudol v dobrej viere, poskytovaná ochrana, pretože v opačnom prípade by si nikdy nemohol byť istý svojim vlastníctvom, čo by bolo v rozpore s poňatím materiálneho právneho štátu. V prípade vzájomnej kolízie ústavných hodnôt a to princípu ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa a princípu ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka, treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti a chrániť s ohľadom na okolnosti rozhodovaného prípadu, vlastnícke právo nadobúdateľa konajúceho v dobrej viere. Keďže súd prvej inštalácie mal za preukázané, že žalovaní 1./ a 2./ konali v dobrej viere, čo zakladá poskytnutie ochrany ich vlastníckemu právu, aj keď odvodzujú svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam evidovaným v katastri nehnuteľností od právneho úkonu, ktorý bol posúdený ako absolútne neplatný, žalobu zamietol. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštalácie a potvrdil napadnutý rozsudok.

27. Vec prejednávajúci senát, súc viazaný právnymi závermi vyslovenými veľkým senátom v uznesení z 27. apríla 2021 sp. zn. 1VOBdo/2/2020, vychádzajúc z ustanovenia § 48 ods. 3 veta prvá CSP, dospel v preskúmanom prípade k záveru, že pokiaľ súd prvej inštalácie v spojení s odvolacím súdom založil svoje rozhodnutie v dovolateľom nastolenej právnej otázke na právnom názore, podľa ktorého ochrana pôvodnej žalobkyne J. R. ako pôvodnej vlastníčky spornej nehnuteľnosti zaručovaná zásadou „nikto nemôže previesť viac práv, než má sám“ bola v predmetnej veci prelomená ochranou dobrej viery žalovaných ako nadobúdateľov tejto nehnuteľností (za situácie, keď nešlo ani o jeden z taxatívne vymedzených prípadov, ktoré zákon v súvislosti s nadobudnutím vlastníckeho práva s poukazom na dobrú vieru ich nadobúdateľa výslovne upravuje), treba mať za to, že ich rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Vzhľadom na to dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale aj dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP).

28. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštalácie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu, keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštalácie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

29. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštalácie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštalácie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.